

Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище

Важлива роль у процесі соціального інтегрування дитини з порушеннями психофізичного розвитку відводиться сім'ї, яка в ідеалі виступає одним із основних факторів її «входження» в систему суспільних відносин. Особливості сім'ї, її активності у процесі розвитку й освіти дитини визначає її психофізичний і соціокультурний статус в майбутньому, рівень реабілітаційного та соціально-інтеграційного потенціалу, ступінь готовності до інклюзивного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі. Сучасна сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку поряд з традиційними функціями має виконувати і низку специфічних, у зв'язку з наявністю у дитини психічного та

(або) фізичного порушення розвитку

(абілітаційно-реабілітаційна, корекційна, компенсаторна).

Провідними функціями сім'ї є: відтворююча, виховна, господарсько-побутова:

1.

Функція відтворення пов'язана з необхідністю існування людини як біологічного виду. В багатьох країнах Європи, і в Україні також, ця функція переживає кризу: зменшилась кількість шлюбів, знизилась народжуваність, поглиблюється процес старіння населення. Все це зумовило демографічну кризу в Україні.

2.

Функція виховання засвідчує, як відбувається процес виховання, які пріоритети йому надаються. Але в часи змін у суспільстві саме сім'я стає механізмом моральної, психологічної підтримки людини. Збереження сімейних традицій – ось що стає головним у періоди історичних випробувань. Саме в сім'ї з'являються і акумулюються родинні цінності,

формується історична самосвідомість людини, її гордість за свою родину, свій народ, віра в його майбутнє. В сім'ї закладаються основи виховання та формування майбутньої особистості, через неї передаються нащадкам духовні надбання, життєвий досвід, трудові навички, національний менталітет.

3.

Господарсько-побутова функція безпосередньо пов'язана з попередньою. Зі створенням сім'ї у подружжя виникають зобов'язання одне перед одним. В першу чергу це пов'язано зі спільною трудовою діяльністю у сім'ї. Саме в сім'ї всі починають вчитися відповідальності, й обов'язок кожного члена робити певну роботу. Спільне ведення домашнього господарства й економічне забезпечення сім'ї в сучасних умовах обумовлене зміною ролей, як і відіграють у ній жінки.

Дедалі частіше саме вони перебирають на себе функції годувальника.

Незрідка –

в сім'ях, які виховують дитину з порушенням психофізичного розвитку.

Досліджувачі проблем сімейних стосунків відзначають,

що нинішній соціально-економічний стан в державі призвів до:

кризи сім'ї, що спровокувало відчуження між батьками й дітьми;

втрати традицій народної педагогіки;

низького рівня загальнопедагогічних знань батьків;

неповаги й недовіри батьків і педагогів один до одного тощо.

Сім'я як соціальний інститут перебуває у стані гострої кризи, що, звичайно,

негативно впливає на виконання нею основних функцій, тобто на її життєздатність: матеріально-економічне забезпечення, житлово-побутові умови.

Це, в свою чергу, створює певний морально-психологічний клімат, який впливає на духовність сім'ї, виховання дітей, організацію вільного часу членів родини

. Особливої уваги

потребують сім'ї, які мають дітей з порушеннями психофізичного розвитку, оскільки

саме в таких сім'ях спостерігаються зміни на соціальному, психологічному та соматичному рівнях. Наявні у дитини психофізичні вади призводять до змін у

всій сімейній системі. Реалізація батьками виховної функції виявляється утрудненою і потребує допомоги та підтримки з боку різних фахівців медичного та психологічного-педагогічного профілю. Є проблеми і родинного виховання. Сучасна сім'я

дитини з порушеннями психофізичного розвитку досить рідко може виступати в якості дієвого фактора її соціального інтегрування. Основними причинами

такої ситуації є:

низький економічний статус багатьох сімей;

відсутність будь-якої дієвої підтримки з боку держави (в т.ч. просвітницької);

негативне соціальне ставлення.

Родина з дітьми, що мають особливі освітні потреби –

це категорія, яка належить до «групи ризику». Відомо, що кількість психічних (невротично й психосоматичних) розладів у сім'ях з дітьми, що мають обмежені можливості вище вдвічі, ніж у родинах, що не мають дітей –

інвалідів. Ці та інші фактори призводять до того, що самі батьки в багатьох випадках створюють перешкоди у реабілітації дітей з обмеженими можливостями.

Але й у тому випадку, коли батьки займають більш конструктивну позицію, вони відчувають емоційне перевантаження й мають потребу в особливих знаннях про проблеми здоров'я та розвитку своєї дитини.

Сім'я в процесі виховання, соціального інтегрування дитини з особливими потребами зіштовхується з величезною кількістю труднощів. Це і відсутність психологічного-педагогічного супроводу, необхідного медичного лікування,

реабілітаційної допомоги дітям тощо. Часом найближчі для хворої дитини люди

самі перебувають у стані хронічного стресу, викликаного недугою дитини, обставинами лікування, виховання, навчання, професійного становлення своєї особливості дитини. Все це ускладнює соціальну інтеграцію дитини, що має обмежені можливості в середовищі її здорових однолітків. Інклюзія має сприяти залученню батьків до вирішення цих проблем, а батьки, в свою чергу, мають авчатися співробітництву задля максимально комфортного процесу виховання та навчання дитини з особливими потребами.

Домашня допомога

Існує чимало способів домашньої допомоги дитині, яка навчається в інклюзивному середовищі: обговорення шкільних подій, допомога у виробленні та тренуванні нових навичок, обговорення навчальних дисциплін та шкільних досягнень.

При цьому батьки дають зрозуміти дитині, що їм важливо чути про її навчальні здобутки, радощі й труднощі. Батьки повинні запитувати свою дитину про друзів, що вона робить на перервах, про успіхи під час виконання спеціальних завдань, тощо. Необхідно цікавитися також планами на завтра та майбутніми подіями. Коли батьки говорять з дитиною про здобутий навчальний досвід, то визнають її старання, витрачені зусилля, досягнення. Це дасть їм змогу визначити поточні потреби й розпочати створювати стратегії, щоб допомогти своїй дитині саме у цих сферах. Стратегії залежатимуть від її здібностей та потреб.

Для деяких сімей достатньою формою комунікації зі школою будуть записи у щоденнику. Батьки та вчителі можуть обговорити найкращий формат співпраці й щодня записувати до щоденника, що дитина робила, нагадування чи запитання, а також хороші новини. Таким чином і батьки, і шкільний персонал поінформовані про все, що відбувається щодня. Цю інформацію можна використати під час розмови з дитиною, попрацювати над уроками та з'ясувати інші труднощі.

Інститут спеціальної педагогіки НАПН України 60

Ефективність щоденника залежить від постійного його використання як учителями, так і батьками.

Під час тренування відповідей, мовленнєвих навичок, читання або перевірки слів батьки можуть бути для дитини слухачами. За допомогою простих ігор або карток можна покращити базові навички – виконання математичних дій, запис слів по буквах, впізнавання нових зображень чи слів зі словника.

Знаючи, які завдання поставлено дитині, батьки зможуть допомогти їй підготуватися до їх виконання. Крім обговорення цього завдання з дитиною,

батьки ще можуть проконсультуватися з учителем –

часто у школі до щоденника записують майбутні події, дні контрольних робіт і наступні заплановані шкільні заходи.

Батьки повинні знати, що вивчає їхня дитина

Батьки мають дізнатися, над якими навичками та поняттями дитина працювати ме протягом навчального року. Є щорічні програми для кожного класу, в яких визначаються теми та навички для кожного предмета, їх можна отримати в школі – запитати вчителів або завуча.

Якщо учні навчаються за спеціальними програмами, то специфічні поняття та навички, над якими вони працюватимуть протягом навчального року, викладено в ІНП учня. Послідовність тем можна обговорити з учителем.

Знаючи, що вивчатиме дитина, батьки зможуть більше уваги приділяти цим темам вдома, аби вдосконалювати нові навички, краще засвоювати інформацію.

Наприклад, якщо дитина на одному з предметів вивчає таке специфічне поняття, як «відчуття», то вдома батьки зможуть більше уваги звертати саме на це й пояснювати, як людина за допомогою відчуттів отримує інформацію.

Важливість визнання досягнень

Батьки повинні знати:

варто демонструвати дитині, що її досягнення в навчанні важливі для них. Якщо вона зробила щось своїми руками, варто розмістити цю річ на видному місці. Так, малюнок можна вставити в красиву рамку й повісити на стіну, а виготовлену поштовою листівку – вкласти у конверт і надіслати бабусі та дідусеві.

Поради батькам та вчителям щодо соціальної реабілітації дітей з ДЦП

- рання діагностика захворювання
 - Процес реабілітації дітей з ДЦП повинен починатися відразу після народження
 - Безперервність реабілітації
 - Спільна і спеціалізована освіта ,
- обширна педагогічна та логопедична консультація
- Корекційно-педагогічна робота має бути великою і комплексною, розвивати всі сторони психіки, мови і моторики, атакувати попереджати і коригувати наявні порушення.
 - корекційна робота фахівців повинна будуватися з урахуванням віку дитини, ав залежності від того, на якому етапі психомовного розвитку він знаходиться.
 - Давати можливість опанувати різними трудовими навичками, творчий розвиток, спілкування з однолітками, ігрова діяльність

Основними завданнями виховно-педагогічної роботи з дітьми, що страждають ДЦП, є такі, як:

- Розширення запасу знань і уявлень про навколишній світ підопічних;
- Гігієнічне виховання;
- Формування математичних уявлень;
- Розвиток мислення, пам'яті та уваги;

Розвиток їх мовного спілкування з точуючими однолітками і дорослими;

- Розвиток дрібної моторики, сенсорних функцій, кінестетичного сприйняття і стереогноза;

· Виховання навичок самообслуговування.

Механізм забезпечення інклюзивного навчання має поетапну діяльність:

1.

Дитина з особливими освітніми потребами до вступу у дошкільний навчальний заклад, школу проходить обстеження на ПМПК.

2. Батьки дитини мають право вибрати адекватно навчальний заклад, де вона буде навчатися.

3. Навчальний заклад організує педагогів загальноосвітніх навчальних закладів, дошкільних навчальних закладів для здійснення корекційно-педагогічної роботи з відповідною групою дітей кожним окремо.